

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 372.881.001.76(045)

Олена Артеменко

ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ-ФІЛОЛОГА

У статті висвітлено питання використання новітніх інформаційних технологій навчання у професійній підготовці вчителя-філолога, зазначено переваги новітніх інформаційних технологій навчання перед традиційними засобами навчання, розглянуто чотири типи дидактичних завдань та педагогічні завдання використання новітніх інформаційних технологій навчання в сучасному освітньому просторі.

Ключові слова: інноваційна діяльність, нові інформаційні технології навчання, професійна підготовка, вчитель-філолог.

Інноваційний розвиток є невід'ємною складовою частиною задоволення широкого комплексу національних інтересів держави, оскільки реальну незалежність і безпеку мають лише країни, здатні забезпечувати оволодіння новими знаннями та ефективно і нестандартно їх використання.

Зокрема, у посланні Президента України «Європейський вибір» наголошується, що Україна зможе посісти належне місце в Європі і у світі за умови опанування інноваційного шляху розвитку. На інноваційний розвиток суспільства орієнтовані закони України «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», Концепція науково-технічного та інноваційного розвитку України. У цих документах викладено суть, умови та основні механізми інноваційної діяльності в сучасній Україні. На базі цих документів сформульовано мету інноваційної політики нашої держави – створення умов (економічних, організаційних, правових) для ефективного відтворення, розвитку і використання науково-технічного потенціалу країни.

Проблема інноваційного розвитку освіти та освітніх інновацій є однією з найактуальніших, таких, що викликає широкий суспільний і науковий резонанс. Так, вивчення, систематизація, аналіз та використання освітніх інновацій є предметом наукового пошуку К. Ангеловські, В. Андрєєва, Х. Барнета, М. Богуславського, В. Взятишева, Д. Гамільтона, Н. Гросс, Н. Диникисона, Н. Кілінської, М. Майлса, Е. Моносзона, В. Сластьоніна, В. Солодовнікова, А. Хабермена, Р. Хейвлока, К. Шилова, В. Шушунова та ін. Теоретико-методологічні аспекти, сутність, структура освітніх інновацій та критерії їх оцінки викладено в роботах М. Бургіна, Л. Даниленко, В. Лоренсова, М. Поташника, О. Хомерики та ін. Соціально-

філософські основи освітньої інноваційної діяльності проаналізовано в наукових працях М. Лапіна, А. Прихожина, Н. Юсуфбекової та ін. Проблемі організаційно-методичного забезпечення інноваційних процесів в освіті присвячено праці В. Бордовського, П. Стефаненко, В. Яковлева; створення інноваційних моделей освітнього простору – роботи І. Єрмакова, М. Кларіна, О. Мороза, Л. Подимової, В. Сластьоніна; інноваційна діяльність сучасного вчителя є колом наукових інтересів І. Богданової, О. Іонової, Н. Клокар, О. Козлової. Внаслідок гострої необхідності забезпечення подальшого інноваційного розвитку вітчизняної освіти, а також формування теорії розробки і практики запровадження освітніх інновацій окреслена проблема потребує подальшого вивчення.

У Законі України «Про інноваційну діяльність» (2002) інновації трактуються як новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технологічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва та (або) соціальної сфери [1].

Нові інформаційні технології навчання (НІТН) – це перспективна педагогічна технологія, і володіти нею повинен кожен шкільний учитель. Ось чому так важливо для формування майбутніх учителів-філологів у процесі професійної підготовки познайомити студентів із змістом даної технології й продемонструвати її в дії під час вивчення різних предметів, особливо профільних, які їм доведеться викладати вже через декілька років.

Інформаційні технології пронизують всі сфери людської діяльності, і система освіти, як соціальна структура, також відчуває їхній вплив. Бурхливий розвиток засобів інформатизації (комп'ютерів, комп'ютерних комунікацій, різних електронних пристроїв) породжує нові можливості для застосування комп'ютеру у навчальному процесі, що робить його більш ефективним, дає змогу раціонально використовувати навчальний час.

Багато хто з сучасних дослідників (С. С. Винярьська, П. І. Сердюков та ін.) вважають, що зменшити розрив між вимогами сучасного суспільства до випускників шкіл і тим, що школа сьогодні дає їм, може комп'ютерне навчання, комп'ютерна культура [2, с. 94]. Англійські вчені П. Баумгартер і А. Холл порівнюють вплив останніх на систему освіти з тим переворотом у культурі людства, яке здійснило книгодрукування [3].

У зв'язку з цим учитель, як учасник процесу інформатизації, повинен володіти всіма необхідними знаннями й вміннями при застосуванні нових інформаційних технологій в процесі навчання, вміти використовувати їх у своїй професійній діяльності. Це дозволить підняти процес навчання на якісно новий рівень, коли в школі будуть працювати інформаційно грамотні, високо компетентні вчителі, здатні ефективно організувати навчальний процес із врахуванням сучасних засобів комунікації.

Мета статті є дослідження застосування нових інформаційних

технологій навчання у процесі професійної підготовки вчителя-філолога.

Слід зазначити, що дослідники бачать у нових інформаційних технологіях навчання і методологію, і технологію навчально-виховного процесу з використанням найновіших електронних засобів навчання і, в першу чергу, ЕОМ, і сукупність навчальних програм різних типів: від найпростіших, що забезпечують контроль знань, до навчальних систем, що базуються на штучному інтелекті [4], а також як галузь дидактики, що займається вивченням планомірно й свідомо організованого процесу навчання й засвоєння знань, в якому знаходять застосування засоби інформаційної освіти. На думку І. В. Роберта, засоби інформаційної освіти – це засоби нових інформаційних технологій у сукупності з навчально-методичними, нормативно-технологічними й організаційно-інструктивними матеріалами, що забезпечують їх педагогічно доцільне використання [5].

Як показує сучасна педагогічна практика, НІТН спрямовані на рішення переважно таких чотирьох типів дидактичних завдань:

– комп'ютер використовується як допоміжний засіб для більш ефективного вирішення системи дидактичних завдань, що вже існує (при цьому, змістом об'єкту засвоєння в комп'ютерній навчальній програмі такого типу є довідкова інформація, інструкції, обчислювальні операції, демонстрація та інше);

– комп'ютер може бути засобом, на який покладається вирішення окремих дидактичних завдань при збереженні загальної структури, цілей і завдань безмашинного навчання (при цьому сам навчальний зміст не закладається в комп'ютер, він виконує функції контролера, тренажера тощо. Ця функція широко представлена в розгалужених діалогових системах, що моделюють діяльність учителя.

Сьогодні найчастіше використовуються довідково-контролюючі програми):

– використання комп'ютера дозволяє ставити й вирішувати нові дидактичні завдання, що не можна вирішити традиційним шляхом (характерними є імітаційно-моделюючі програми);

– комп'ютер може бути використаний як засіб, моделюючий зміст об'єктів засвоєння шляхом його конструювання (при цьому реалізуються принципово нові стратегії навчання; прикладом цього напряму розробок є так звані «комп'ютерні навчальні оточення» чи «мікросвіти», що представляють моделі галузей знань, які засвоюються) (С. Пейперт, США; Б. Сендгов, НРБ та ін.) [6, с. 146].

Крім того, як наголошує в своїй роботі М. М. Фіцула, «використання комп'ютера в процесі навчання сприяє також підвищенню інтересу й загальної мотивації навчання завдяки новим формам роботи і причетності до пріоритетного напрямку науково-технічного прогресу; активізації навчання завдяки використанню привабливих і швидкозмінних форм подання інформації, ...індивідуалізації навчання – кожен працює в режимі, який його задовольняє; розширенню інформаційного і тестового

«репертуарів», доступу учнів до «банків інформації» [7].

Одна з найбільш важливих особливостей комп'ютерних програм – їх висока інформаційна насиченість. Вони передають навчальну інформацію за короткий відрізок часу. Це відкриває великі можливості для їх застосування як засобу раціонального використання навчального часу, підвищення продуктивності роботи вчителя, сприяє формуванню в студентів навичок педагогічного менеджменту.

Використання НІТН у сучасному навчанні має цілий ряд переваг перед традиційними засобами навчання. Серед них:

- широкі можливості комп'ютера з обробки інформації;
- розширення можливості пред'явлення навчальної інформації (використання кольору, графіки, мультиплікації, звуку), створення реального оточення;
- посилення мотивації навчання (не тільки новизна роботи з комп'ютером, що часто сприяє підвищенню інтересу до навчання, але й можливість регулювати рівень складності завдань, які пропонуються);
- комп'ютер дозволяє повністю ліквідувати одну з найважливіших причин негативного ставлення до навчання – відсутність позитивних результатів (працюючи з комп'ютером, студент отримує можливість довести рішення будь-якої задачі до кінця, оскільки йому надається необхідна допомога);
- забезпечення активного включення у навчальний процес усіх студентів;
- гнучкість видів контролю за діяльністю студентів;
- комп'ютер сприяє формуванню педагогічної рефлексії; насамперед, він дозволяє наочно представити результати своєї діяльності.

НІТН ставить перед викладачами вищих закладів освіти такі педагогічні завдання:

- розвиток творчого потенціалу;
- розвиток здібностей до комунікативних дій;
- розвиток вмінь експериментально-дослідної діяльності;
- інтенсифікація всіх рівнів навчально-виховного процесу, підвищення його ефективності та якості;
- реалізація соціального замовлення (підготовка користувача засобами нових інформаційних технологій);
- формування інформаційної культури студентів.

Під час використання на заняттях з професійної науково-предметної підготовки комп'ютерного навчання студенти-філологи не пасивно сприймають інформацію, а активно взаємодіють з комп'ютером як джерелом інформації та генератором завдань. Все це вимагає від студентів постійної активної діяльності, спрямованої не тільки на засвоєння матеріалу, але й на формування комунікативності, рефлексії, прагнення до самовдосконалення, сприяє вихованню пізнавальної активності студентів. Адаптивність комп'ютерного навчання дає можливість враховувати

індивідуальні особливості студентів, такі, як здатність концентрувати увагу, швидкість сприйняття, особливості мислення, пам'яті студента, його темперамент.

Отже, застосування НІТН у сфері освіти, з одного боку, визначає зникнення трансляційного компонента педагогічної діяльності (який виступає на сучасному етапі в ролі ведучого), з іншого – відкриває нові можливості в процесі формування пізнавальної активності студентів. Викладач, який виступає сьогодні більшу частину навчального часу як «ретранслятор» соціального досвіду у визначеній предметній галузі, з часом повинен поступитися місцем педагогові, який володіє більшим обсягом знань в галузі психології, педагогіки, здатному ефективно залучати засоби НІТН для досягнення цілей навчання.

Таким чином використання інформаційних технологій в сучасному освітньому процесі сприяє: вдосконаленню стратегії відбору змісту освітніх програм, методів і організаційних форм навчання відповідно до завдань розвитку особистості умова інформаційного суспільства; розширенню видів навчальної діяльності в умовах реалізації сучасних технологій (комп'ютерні курси навчання, інформаційно-довідкові системи, мультимедійні технології); переходу від авторитарного, ілюстративно-пояснювального навчання до проблемно-дослідницького, творчого, що передбачає набуття студентами нових знань самостійно, використовуючи технології інформаційної взаємодії з імітаційними моделями об'єктів, процесів і явищ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про інноваційну діяльність».
2. Семенов О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури : монографія / О. М. Семенов. – Суми : ВВП Мрія-1» ТОВ, 2005. – 404 с.
3. Фіцула М. М. Педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М. М. Фіцула. – К. : Видавничий центр «Академія», 2000. – 544 с.
4. Извозчиков В. А. Ионосферная эдукология. Новые информационные технологии обучения / В. А. Извозчиков. – СПб, 1991. – 136 с.
5. Машбиц Е. И. Психолого-педагогические проблемы компьютеризации обучения / Е. И. Машбиц. – М. : Просвещение. – 1983. – 192 с.
6. Роберт И. В. Современные информационные технологии в образовании: дидактические проблемы, перспективы использования / И. В. Роберт. – М. : Просвещение, 1994. – 137 с.
7. Шолохович В. Ф. Информационные технологии обучения / В. Ф. Шолохович // Информатика и образование. – 1998. – № 2. – С. 5–13.
8. Hall A. What is Multimedia? Klagenfurt / A. Hall, P. Baumgartner // Language Learning with Computers. – 1991. – 278 p.